

21.411.3
А 91

(ознакомительный фрагмент)

**НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
ІНСТЫТУТ МОВАЗНАЎСТВА ІМЯ ЯКУБА КОЛАСА**

УДК 808. 26. – 085. 3 + 808. 2 – 085. 3

АСТАПЧУК АЛЕНА МІХАЙЛАЎНА

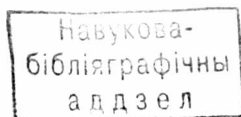
СТРУКТУРНА-СТЫЛІСТЫЧНАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ МІНІАЦЮР ЯНКІ БРЫЛЯ І ЯЕ АДПЮСТРАВАННЕ Ў РУСКІХ ПЕРАКЛАДАХ

10. 02. 01 – беларуская мова

10. 02. 02 – руская мова

АЎТАРЭФЕРАТ

дысертацыі на атрыманне вучонай ступені
кандыдата філалагічных навук

Работа выканана ў аддзеле сучаснай беларускай мовы
Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі

Навуковыя кіраўнікі –

20499686

доктар філалагічных навук

Л.Ц. ВЫГОННАЯ

кандыдат філалагічных навук

В.П. РУСАК

Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа
НАН Беларусі

Афіцыйныя апаненты –

доктар філалагічных навук, прафесар

В.І. СЯНКЕВІЧ

Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт

імя А.С. Пушкіна,

кафедра беларускай і рускай моў

з метадыкай выкладання;

доктар філалагічных навук

І.А. МЕЛЬНИКАВА

Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа

НАН Беларусі,

рускіх моўных сувязей

дзяржаўны педагагічны

універсітэт імя Максіма Танка

Абарона адбудзецца “31” мая 2002 г. у 14⁰⁰ на пасяджэнні Савета па абароне дысэртацый Д 01.43.01 пры Інстытуце мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі (220072, г. Мінск, вул. Сурганава, 1, корп. 2, тэл. 284-15-94).

З дысэртацыяй можна азнаёміцца ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Аўтарэферат разасланы “16” красавіка 2002 г.

Вучоны сакратар
Савета па абароне дысэртацый
Д 01.43.01

С.Я. Рапацэвіч

С.Я. Рапацэвіч

АГУЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА РАБОТЫ

Актуальнасць тэмы даследавання. Вывучэнне структура-стылістычнай арганізацыі мовы мастацкіх твораў, звязанай з іх жанравай спецыфікай, – актуальны напрамак сучаснай лінгвістыкі. Сінтаксічныя і лексічныя асаблівасці пабудовы мініяцюры як паўнапраўнага літаратурнага жанру пакуль што не атрымалі належнага тэарэтычнага асэнсавання ў беларускім мовазнаўстве. Таму лінгвістычны аналіз малаформных твораў – надзённая задача, зварот да якой будзе спрыяць вырашэнню важных лінгвістычных і літаратуразнаўчых пытанняў. На сучасным этапе развіцця грамадства жанр мініяцюры адыгрывае выключную ролю сярод іншых пражытных жанраў, бо дазваляе ўвасабляць свае меркаванні ў форму, дзе словам цесна, а думкам прасторна, весці свабодную, размову з чытачом, адкрыта самавыяўляцца, карыстаючыся неабмежаваным колам самых разнастайных моўных сродкаў.

У жанры мініяцюры працавалі М. Гарэцкі, З. Бядуля, Ф. Янкоўскі, П. Васючэнка, С. Дубавец, Л. Галубовіч, А. Разанаў. Творчасць Я. Брыля мае этапны характар у развіцці беларускай мініяцюры і вызначаецца высокім мастацкім узроўнем моўнай арганізацыі тэкстаў. Таму зварот да твораў малага памеру гэтага выдатнага пісьменніка своечасовы і прадывкаваны як іх недастатковай даследаванасцю, так і неабходнасцю выяўлення мастацка-вобразных якасцей сучаснай літаратурнай мовы.

Вызначыць стылістычныя асаблівасці моўнай манеры пісьменніка дазваляе не толькі лінгвістычны аналіз тэкстаў, але і супастаўленне арыгінальных твораў з іх перакладамі на іншыя мовы, у дадзеным выпадку – на рускую.

Супастаўляльны аналіз арыгінальных і перакладных твораў дазваляе прасачыць адрозненні ў семантыцы, стылістыцы і сінтаксічнай пабудове моўных адзінак беларускай і рускай моў, а таксама выявіць спецыфіку аўтарскага стылю Я. Брыля, што будзе спрыяць вырашэнню актуальных праблем параўнальнай граматыкі блізкароднасных моў.

Найбольш рэзультатыўным з'яўляецца вывучэнне функцыянавання лексічных і сінтаксічных адзінак у мастацкіх тэкстах, у перакладах беларускай прозы на рускую мову, таму што менавіта ў форме мастацкага маўлення моўныя адзінкі маюць найбольш поўную магчымасць рэалізацыі ўсіх сваіх значэнняў і функцый. Да таго ж вынікі параўнальнага вывучэння лексічных і сінтаксічных адзінак розных моў – аснова для тэорыі і практыкі перакладу.

Такім чынам, важнасць праблемы беларуска-рускіх моўных кантактаў, актуальнасць вывучэння падабенства і адрознення паміж моўнымі сістэмамі рускай і беларускай моў, недастатковая распрацоўка пытанняў перадачы лексічных і сінтаксічных адзінак у працэсе мастацкага перакладу і абумовілі выбар тэмы даследавання.

Сувязь работы з буйнымі навуковымі тэмамі. Дысертатыўнае даследаванне звязана з тэмай “Жанравая і стыліявая дыферэнцыяцыя беларускай мовы”, якая выконваецца ў рамках Дзяржаўнай праграмы фундаментальных даследаванняў “Беларуская мова, яе гісторыя, сучасны стан і сувязі з іншымі славянскімі мовамі (Беларуская мова)”.

Мэта і задачы даследавання. Мэта дысертатыўнага даследавання – выявіць спецыфіку структурна-стылістычнай арганізацыі мовы мініячур Я. Брыля і прасачыць за яе адлюстраваннем пры перакладзе на рускую мову. Дасягненне пастаўленай мэты прадугледжвае вырашэнне наступных задач:

- даць характарыстыку сінтаксічных адзінак, тыповых для структуры тэкстаў малога памеру;
- выявіць спецыфіку перадачы арыгінальных сінтаксічных канструкцый у рускіх тэкстах;
- вызначыць рытміка-меладычную структуру мініячур;
- даследаваць лексічны склад твораў Я. Брыля;
- выявіць спосабы перадачы арыгінальных лексем на рускую мову.

Аб’ект і прадмет даследавання. Аб’ектам даследавання з’яўляецца мова мініячур Я. Брыля. Прадмет даследавання – лексічная, сінтаксічная, а таксама рытміка-інтанацыйная арганізацыя брылёўскіх тэкстаў малога памеру і асаблівасці яе адлюстравання ў рускіх перакладах.

Гіпотэза. Стылістычныя асаблівасці структурнай арганізацыі мовы мініячур абумоўлены яе жанрам, а таксама індывідуальнай аўтарскай манерай пісьма. У выбары пісьменнікам сінтаксічных і лексічных адзінак прасочваецца тэндэнцыя да размоўнасці, якая выражаецца ў эканомнасці пабудовы сказаў і прастаце лексічнага складу мініячур. Накіраванасць на размоўнасць вядзе мастака да паглыблення плана моўнага зместу і ў той жа час да эканоміі плана моўнага выражэння.

Перакладныя творы ў цэлым захоўваюць структурныя асаблівасці арыгінальных мініячур пры некаторых лексічных і сінтаксічных трансфармацыях. Трансфармацыі пры перадачы на рускую мову сінтаксічных і лексічных адзінак арыгінала абумоўлены перш за ўсё граматычнай і лексічнай адметнасцю рускай і беларускай моўных сістэм.

Метадалогія і метады праведзенага даследавання. Зыходны метадалагічны прынцып даследавання – палажэнне аб тым, што мова з’яўляецца дынамічнай сістэмай, якая развіваецца ў часе і прасторы.

Для характарыстыкі лексічных і сінтаксічных адзінак у працы выкарыстоўваецца апісальны метада, лінгвістычны каментарый, а таксама метада тэксцалагічнага аналізу. Пры супастаўленні моўных фактаў роднасных моўных сістэм выкарыстоўваецца параўнальна-тыпалагічны метада. Кантрастыўны метада спрыяе вызначэнню адрозненняў паміж моўнымі адзінкамі арыгінала і перакладу.

Навуковая навізна і значнасць атрыманых вынікаў заключаецца ў тым, што ўпершыню ў беларускім мовознаўстве манаграфічна даследавана моўная арганізацыя жанру мініяцюры, вызначаны яе стылістычныя асаблівасці на лексічным і сінтаксічным узроўнях; выяўлена спецыфіка перакладу твораў малога памеру на рускую мову.

Тэарэтычныя і практычныя значнасць даследавання. Палажэнні і вывады дысертцыі садзейнічаюць пашырэнню і ўдакладненню навуковых звестак пра жанрава-стылістычныя адметнасці мовы мініяцюры, а таксама пра спецыфіку перакладу з блізкароднасных моў, маюць важнае значэнне для вырашэння праблем стылістыкі беларускай мовы і тэорыі перакладу.

Матэрыялы дысертцыйнага даследавання могуць быць выкарыстаны ў практыцы навучання беларускай і рускай мовам, у распрацоўцы пытанняў культуры мовы і лінгвістычнага аналізу мастацкага тэксту, пры напісанні курсавых і дыпломных прац.

Асноўныя палажэнні дысертцыі, якія выносяцца на абарону:

1. Найбольш характэрнымі рысамі мініяцюры як самастойнага жанру беларускай літаратуры з'яўляюцца: вольная форма, невялікі аб'ём (2–5 сказаў), адсутнасць сюжэта, спалучэнне побытавага і філасофскага зместу, суб'ектыўнасць аўтарскай пазіцыі, павышаная эмацыянальнасць і арыентаванасць на гутарковую мову.

2. Адметнасцю сінтаксічнай пабудовы мініяцюр Я. Брыля з'яўляецца яе набліжанасць да форм размоўнага маўлення па цэламу раду характарыстык: выкарыстанне вялікай колькасці няпоўных і намінагавых сказаў, парцэляваных канструкцый, разнастайных устаўных і пабочных элементаў.

3. Інтанацыйнымі адметнасцямі мініяцюр Я. Брыля з'яўляюцца згортванне сінтаксічнай структуры сказа, напружаны рытм, які дасягаецца выдзяленнем асобных членаў сказа шляхам падзелу сінтагматычна звязанага рада, інтанацыйнае адасабленне вылучаных адрэзкаў, пунктуацыйна зададзеная экспрэсіўна-эмацыянальная насычанасць.

4. Перакладчыцкія трансфармацыі сінтаксічных канструкцый прыводзяць да семантыка-стылістычных змен у структуры рускіх тэкстаў.

5. Асновай лексічнага складу мініяцюр з'яўляюцца нейтральныя і размоўныя словы, што адпавядае абранай аўтарам манеры весці размову, даносіць думкі прастай, нязмушанай, набліжанай да гутарковай мовай.

6. Перакладчыцкія трансфармацыі арыгінальных лексічных адзінак прыводзяць да змен у кампанентна-колькасным саставе тэкстаў, у семантычным нападзенні, у ступені эмацыянальнай насычанасці і стылістычнай афарбоўцы лексем.

Асабісты ўклад аўтара. У працы выкладзены вынікі ўласных назіранняў аўтара, атрыманых шляхам аналізу фактычнага матэрыялу (1673 арыгінальных і перакладных мініяцюры) і яго супастаўлення з вынікамі, атрыманымі пры вывучэнні мовы мастацкіх тэкстаў Я. Брыля (пераважна іншых жанраў) папярэднімі даследчыкамі. Прааналізаваны асаблівасці выкарыстання лексічных і сінтаксічных сродкаў, абумоўленыя спецыфікай

жанру мініяцюры; ахарактарызувана рытміка-меладычная арганізацыя брылёўскіх тэкстаў; на аснове супастаўляльнага аналізу выяўлены неадпаведнасці ў структуры арыгінальных і перакладных твораў.

Апрацацыя вынікаў дысертацыі. Дысертацыйнае даследаванне абмяркоўвалася на папяраным пасяджэнні аддзела сучаснай беларускай мовы з удзелам спецыялістаў аддзела беларуска-рускіх моўных сувязей Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі. Асноўныя палажэнні і вынікі даследавання прайшлі апрацацыю на навуковай канферэнцыі “Беларуская мова і мовазнаўства на рубяжы III тысячагоддзя”, прысвечанай 70-годдзю Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі (Мінск, лістапад 1999 г.), на IV Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Язык и социум” (Мінск, снежань 2000 г.), на маладзёжнай канферэнцыі “Маладыя вучоныя ў творчым пошуку” (Мінск, красавік 2001 г.), на Міжнароднай канферэнцыі “Стратэгіі камунікатывнага поведзення” (Мінск, май 2001 г.), на II Міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 75-годдзю з дня нараджэння прафесара Л.М. Шакуна “Пісьменнік – мова – стыль” (Мінск, лістапад 2001 г.).

Апублікаванасць вынікаў. Вынікі даследавання адлюстраваны ў адзінаццаці публікацыях: шэсць артыкулаў змешчаны ў навуковых часопісах, пяць – у матэрыялах навуковых канферэнцый. Агульны аб’ём публікацый – 56 машынапісных старонак.

Структура і аб’ём дысертацыі. Дысертацыйнае даследаванне складаецца з уводзін, агульнай характарыстыкі працы, дзвюх глаў, заключэння, спіса выкарыстанай літаратуры (171 назва), дадатку. Агульны аб’ём даследавання – 110 старонак. Літаратура займае 9 старонак, дадатак – 14.

АСНОЎНЫ ЗМЕСТ ДЫСЕРТАЦЫІ

Ва ўводзінах раскрываецца ступень даследаванасці праблемы, акрэсліваецца кола нераспрацаваных пытанняў.

У агульнай характарыстыцы працы абгрунтоўваецца выбар тэмы і яе актуальнасць, вызначаюцца метады, прадмет, мэты і задачы даследавання, указваюцца навуковая навізна, значнасць атрыманых вынікаў, асноўныя палажэнні, якія выносяцца на абарону.

ПЕРШАЯ ГЛАВА “СІНТАКСІЧНАЯ СТРУКТУРА МІНІАЦОЎ ЯНКІ БРЫЛЯ І ЯЕ АДЛІЮСТРАВАННЕ Ў РУСКІХ ПЕРАКЛАДАХ” складаецца з чатырох раздзелаў.

У першым раздзеле разглядаюцца асаблівасці сінтаксічнай арганізацыі арыгінальных мініяцюр.

Спецыфіка жанру мініяцюры патрабуе спісласці ў выкладанні думак. Таму ў мініяцюрах пераважаюць простыя сказы (65,7% ад агульнай колькасці сказаў). Выяўлена таксама, што для аўтарскай манеры Я. Брыля характэрна ўжыванне вялікай колькасці ўстаўных (19,5%), памінатывных (11,5%), парцэляваных (6,7%) і эліптычных (6,5%) канструкцый.

Невялікія па памеру тэксты разбіваюцца Я. Брылём на 3–4 сэнсава аб'яднаныя часткі (абзацы), што дазваляе падкрэсліць, выдзеліць тую ці іншую думку, надаць ёй пэўную экспрэсію:

Добра закурць над абрываюцца цяпіны. І гутарыць “о временах грядущих...”

Добра гайдацца, учапіўшыся за пругкае голле бука.

Добра знайсці сцюдзёную крыніцу і прыкленчыць каля яе гаваркой вады.

Добра ўспомніць, што ўчора ты стаяў на носе імклівага кацера і – паміж ціхім ды спакойным морам – адчуваў сябе вольным, як чайка! (“Жменя сонечных промняў”).

Дробнае абзацнае члянэнне ўзмацняе ўздзеянне мастацкай формы на ўспрыманне, рэзка выдзяляе кожны са сказаў, надае ім самастойную значнасць, а выкладанню – афарыстычны характар.

У мастацкіх тэкстах Я. Брыля надзвычай шырокі дыяпазон слоў, словазлучэнняў, сінтаксічных структур, якія вылучаюцца і становяцца самастойнымі адзінкамі. Парцэляты атрымліваюць у творах пісьменніка такія сэнсавыя і экспрэсіўна-эмацыянальныя адценні, якія не так выразна перадаюцца пры звычайнай, без парцэляцыі, будове сказаў. Напрыклад:

Колькі растрачваецца нявыказанага! Тымі, што магі б і мелі што сказаць! (“Жменя сонечных промняў”).

Многа чытаю на службе. Колькі да суму шэрага! І ў рукапісах, і друкаванага (“Жменя сонечных промняў”).

Нервовасць, афектаванасць маўлення адбіваецца ў напружаным, “рваным” радку, бо парцэляты звычайна моцна акцэнтна выдзеленыя і добра адлюстроўваюць экспрэсію натуральнага маўлення.

Няпоўныя сказы таксама з'яўляюцца паказчыкамі экспрэсіўна-размоўнага характару аўтарскага маўлення. З яго ўдзелам дасягаецца інтымізацыя апавядання, якая выступае адначасова і як стылізацыя (стварэнне эфекта непрымусовага вусна-размоўнага апавядальнага маўлення, якое насычана суб'ектыўна-мадальнымі танальнасцямі):

Чартова – пра бацьку, пра сваё маленства. Хораша, мудра – з дыстанцыі (“Сёння і памяць”).

Абапал асфальту – не толькі дрэвы, але і мальвы – радасным і бясконым цвіццём (“Жменя сонечных промняў”).

Асноўнае стылістычнае заданне, якое выконваюць у Я. Брыля няпоўныя сказы, – эканомія (лаканізацыя) тэксту, якая звязана з актуалізацыяй, сэнсавым выдзяленнем наяўных тэкставых элементаў.

У мініяцюрах, дзе найбольш неабходны дакладнасць і яснасць, прадуктыўныя такія варыянт рацыяльнай арганізацыі твора, як ужыванне намінацыйных канструкцый:

Нарач. Сонца на захадзе. Зірнула з-над хмары, як спадылба (“Вітраж”).

Байдарка. Двое. Параўняліся (“Вітраж”).

Гэтая сінтаксічная асаблівасць аўтарскага апавядання тлумачыцца тым, што намінацыйныя сказы даюць магчымасць стварыць не толькі адпаведны мастацкі вобраз, але і найбольш рэльефна вылучыць на першае месца асобныя

знакаў прыпынку пры перакладзе змяняецца не толькі адценне значэнняў, але і парушаюцца прадугледжаныя аўтарам інтанацыйныя параметры тэксту. Яго гучанне па-беларуску і па-руску будзе адрознівацца паўзацай, а значыць, падзелам і тэмпам пры вуснай рэалізацыі [3, 11].

5. Асновай лексічнага складу мініяцюр з'яўляюцца нейтральныя і часткова размоўныя лексемы, што адпавядае абранай аўтарам манеры апавядання, даносіць думкі прастай, нязмушанай, набліжанай да гутарковай мовай. Моўныя адзінкі арыгінала не заўсёды знаходзяць сваё адэкватнае адлюстраванне ў перакладзе і адрозніваюцца па сямантыцы, стылістычнай афарбоўцы, эмацыянальна-экспрэсіўнай насычанасці, а таксама па кампанентна-колькаснаму складу. Разнастайныя трансфармацыі (замены, апушчэнні) абумоўлены граматычнай і лексічнай адметнасцю сістэм абедзвюх моў, спецыфічнасцю мовы арыгінала, своеасаблівасцю мовы перакладу і перакладчыцкага ўспрымання зместу тэксту [1, 2, 7].

6. Мастацкі тэкст уяўляе сабой пэўную структуру, арганізаваную аўтарам. Таму найважнейшая задача пры перакладзе – перадача структурна-стылістычнай арганізацыі арыгінальнага твора. Перад перакладчыкам паўстае задача выбару аптымальнага эквіваленту ў залежнасці ад розных фактараў, перш за ўсё сэнсавага адцення значэння і стылістычнай маркіраванасці выказвання [4, 5].

СПІС ПУБЛІКАЦЫЙ ПА ТЭМЕ ДЫСЕРТАЦЫІ

1. Мова рускіх перакладаў мініяцюр Я. Брыля ("Свежасць") // Весці НАН Беларусі. Серыя гуманіт. навук. – 2000. – № 2. – С. 115–119.
2. Характар лексічнай неадэкватнасці пры перакладах беларускіх мастацкіх тэкстаў на рускую мову (мініяцюры Я. Брыля) // Веснік Брэсцкага ўніверсітэта. – 2001. – № 1. – С. 28–32.
3. Адлюстраванне аўтарскай эмацыянальнасці пры перакладзе // Беларуская лінгвістыка. – 2001. – Вып. 51. – С. 47–53.
4. Лексічная адэкватнасць арыгіналу рускіх перакладаў мініяцюр Я. Брыля // Весці НАН Беларусі. Серыя гуманіт. навук. – 2001. – № 2. – С. 131–135.
5. Мастацкі пераклад у вывучэнні тэксту: На матэрыяле мініяцюры Я. Брыля // Роднае слова. – 2001. – № 9. – С. 55–57.
6. Парцэляваныя канструкцыі ў мініяцюрах Янкі Брыля // Беларуская лінгвістыка. – 2002. – Вып. 52 – С. 67–71.
7. Мова рускіх перакладаў мініяцюр Я. Брыля // Беларуская мова і мовазнаўства на рубяжы III тысячагоддзя: Матэрыялы навуковай канферэнцыі, прысвечанай 70-годдзю Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі, 2-3 лістапада 1999 г. – Мінск: Права і эканоміка, 2000. – С. 13–16.

8. Сохранность социокультурного содержания белорусских художественных текстов при переводе на русский язык // Язык и социум: Материалы IV Международной научной конференции, 1–2 декабря 2000 г.: В 2 ч. – Ч. 2. – Минск: БГУ, 2001. – С. 42–45.

9. Стилеобразующее значение авторского типа речи в художественном произведении // Стратегии коммуникативного поведения: Материалы докладов Международной научной конференции, 3–4 мая 2001 г.: В 3 ч. – Минск: МГЛУ, 2001. – Ч. 2. – С. 70–73.

10. Парцэляцыя ў мініяцюрах Янкі Брыля // Філалагічныя навукі: Маладыя вучоныя ў творчым пошуку: Матэрыялы навуковай канферэнцыі, прысвечанай 80-годдзю БДУ (20 красавіка 2001 г.). – Мінск: Права і эканоміка, 2001. – С. 13–15.

11. Астапчук А. М. Рытміка-меладычная структура мініяцюр Янкі Брыля // Письменник – мова – стыль: Матэрыялы II Міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 75-годдзю праф. Л. М. Шакуна, 15–16 лістапада 2001 г.: У 2 т. – Мінск: РІВШ БДУ, 2002. – Т. 1. – С. 18–20.

Астапчук Алена Міхайлаўна

СТРУКТУРНА-СТЫЛІСТЫЧНАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ МІНІЯЦЮР ЯНКІ БРЫЛЯ І ЯЕ АДЛЮСТРАВАННЕ Ў РУСКІХ ПЕРАКЛАДАХ

Ключавыя словы: літаратурныя жанры, мініяцюра, беларуска-рускія моўныя сувязі, пераклад, моўная структура, сінтаксіс, парцэляцыя, рытмічная фігура, лексіка, моўная экспрэсія, безэквівалентная лексема.

Аб'ектам даследавання з'яўляецца мова мініяцюр Я. Брыля. **Прадмет даследавання** – лексічная, сінтаксічная, а таксама рытміка-інтанацыйная арганізацыя тэкстаў малога памеру.

Мэта работы – выявіць спецыфіку структурна-стылістычнай арганізацыі мовы мініяцюр Я. Брыля і прасачыць за яе адлюстраваннем у рускіх перакладах.

Пры дапамозе *параўнальна-супастаўляльнага і апісальнага метадаў* разгледжана сінтаксічная, рытміка-меладычная структура мініяцюр Я. Брыля і акрэслены асаблівасці яе перадачы ў рускіх тэкстах; даследаваны лексічны склад твораў малога памеру і выяўлены перакладчыцкія трансфармацыі.

Упершыню ў беларускім мовазнаўстве манаграфічна даследавана моўная арганізацыя жанру мініяцюры, вызначаны яе асаблівасці на лексічным, сінтаксічным, інтанацыйным, а таксама стылістычным узроўнях; выяўлена спецыфіка перакладу твораў малога памеру на рускую мову.

Палажэнні і вывады дысертаты могуць садзейнічаць пашырэнню і ўдакладненню навуковых звестак пра жанрава-стылістычныя адметнасці мовы мініяцюры, а таксама пра спецыфіку перакладу з блізкародных моў, маюць важнае значэнне для вырашэння некаторых праблем стылістыкі беларускай мовы і тэорыі перакладу.

Останчук Елена Михайловна

**СТРУКТУРНО-СТИЛИСТИЧЕСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ
МИНИАТЮР ЯНКИ БРЫЛЯ И ЕЕ ОТРАЖЕНИЕ В РУССКИХ
ПЕРЕВОДАХ**

Ключевые слова: литературные жанры, миниатюра, белорусско-русские языковые связи, перевод, языковая структура, синтаксис, парцелляция, ритмическая фигура, лексика, языковая экспрессия, безэквивалентная лексема.

Объектом исследования является язык миниатюр Я. Брыля. **Предмет исследования** – лексическая, синтаксическая, а также ритмико-интонационная организация текстов малых жанров.

Цель работы – выявить специфику структурно-стилистической организации языка миниатюр Я. Брыля и проследить за ее отражением в русских переводах.

Посредством *сравнительно-сопоставительного* и *описательного* методов рассмотрена синтаксическая, ритмико-мелодическая структура миниатюр Я. Брыля и охарактеризованы особенности ее передачи в русских текстах, исследован лексический состав текстов малого жанра и выявлены переводческие трансформации.

Впервые в белорусском языкознании монографически исследована языковая организация жанра миниатюры, проанализированы ее особенности на лексическом, синтаксическом, интонационном, а также стилистическом уровнях; выявлена специфика перевода текстов малого жанра на русский язык.

Положения и выводы диссертации могут содействовать распространению и уточнению научных знаний о жанрово-стилистических особенностях жанра миниатюры, а также о специфике перевода с близкородственных языков, имеют важное значение для решения некоторых проблем стилистики белорусского языка и теории перевода.

SUMMARY

*Ostapchuc Yelena Michailovna***THE STRUCTURAL – STYLISTIC ORGANIZATION OF Y. BRYL'S
SHORT STORIES AND ITS REFLECTION IN THE RUSSIAN
TRANSLATIONS**

The key words: literature genres, miniature (short stories), belorussian-russian language relations, translation, language structure, syntax, parceling, rhythmical figures, lexis, linguistic expressiveness, realia.

The object of the study is the language of Y. Bryl's short stories. **The subject of the research** is lexical, syntactic and rhythmic – intonational organization of short stories.

The aim of the work is to define specific features of the structural – stylistic organization of the language of Y. Bryl's short stories.

By means of *comparative* and *descriptive methods* the syntactic, rhythmic – melodic structure of Y. Bryl's short stories and the peculiarities of its rendering in the Russian texts are considered; the lexical composition of short stories is studied and translator's transformations are described.

For the first time in Belorussian linguistics the language organization of short stories is studied, its peculiarities at the lexical, syntactic, intonational and stylistic levels are analysed in the form of monograph; specific features of translation of short stories into Russian are defined.

The principles and conclusions of the thesis may contribute to the spread and closer definition of the scientific knowledge of genre – stylistic peculiarities of the genre of short stories and specific features of translations from related languages, they may play an important part in solving some problems of stylistics of the Belorussian language and theory of translation.

